

GLOBALLASHUV SHAROITIDA O'ZBEK TILINING RIVOJLANISHI

Iqtisodiyot va pedagogika universiteti

O'zbek tili va adabiyoti yo'nalishi 3-bosqich talabasi

Yusupova Feruza Ulug'bek qizi

Annotatsiya. Ushbu maqolada globallashuv sharoitida o'zbek tilining rivojlanish ularning til tizimida yuzaga keltirayotgan o'zgarishlari tahlil qilinadi. Tadqiqotning dolzarbligi globallashuv natijasida xalqaro madaniy, iqtisodiy va axborot almashinuvining kuchayishi bilan o'zbek tilining lug'at tarkibi, uslubiy imkoniyatlari va kommunikativ vazifalarida kuzatilayotgan yangilanishlar bilan izohlanadi. Tadqiqotning asosiy maqsadi globallashuvning o'zbek tili rivojiga ko'rsatayotgan ijobiy va salbiy ta'sirlarini aniqlash, til taraqqiyotidagi asosiy tendensiyalarni baholash hamda milliy tilning rivojlanish istiqbollari yoritishdan iborat. Tadqiqot jarayonida tavsifiy, qiyosiy, semantik va tahliliy metodlardan foydalanildi. Shuningdek, ilmiy adabiyotlar, me'yoriy hujjatlar hamda zamonaviy ommaviy axborot vositalarida uchraydigan til birliklari qiyosiy tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, globallashuv o'zbek tilining lug'at boyligini kengaytirish, yangi terminlarning kirib kelishi va xalqaro ilmiy hamkorlikni rivojlantirishga xizmat qilmoqda. Shu bilan birga, ayrim xorijiy so'zlarning me'yordan ortiq qo'llanilishi, adabiy til me'yorlarining buzilishi va milliy tilning uslubiy xususiyatlariga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkinligi aniqlandi. Xulosa sifatida, globallashuv sharoitida o'zbek tilining boy imkoniyatlarini saqlab qolish bilan birga, zamonaviy ehtiyojlarga mos ravishda rivojlantirish, yangi terminlarni ilmiy asosda me'yorlashtirish va davlat tilining nufuzini yanada mustahkamlash muhim vazifa ekanligi asoslab berildi.

Kalit so'zlar: globallashuv, o'zbek tili, til taraqqiyoti, davlat tili, leksikologiya, terminologiya, til siyosati, milliy qadriyatlar, kommunikatsiya, til madaniyati.

Аннотация. В статье рассматриваются процессы развития узбекского языка в условиях глобализации, а также влияние внутренних и внешних факторов на современное состояние национального языка. Актуальность исследования обусловлена усилением международных культурных, экономических и информационных связей, которые оказывают заметное воздействие на словарный состав, функциональные возможности и коммуникативную роль узбекского языка. Цель исследования заключается в выявлении положительных и отрицательных последствий глобализации для развития узбекского языка, определении современных тенденций языковых изменений и оценке перспектив дальнейшего совершенствования государственного языка. В ходе исследования использовались описательный, сравнительный, семантический и аналитический методы. Кроме того, были проанализированы научные источники, нормативные документы и языковые единицы, широко употребляемые в современных средствах массовой информации. Результаты исследования показали, что глобализация способствует обогащению словарного состава узбекского языка, развитию терминологии и расширению международного научного сотрудничества. Вместе с тем чрезмерное употребление иностранных слов и нарушение норм литературного языка могут отрицательно сказаться на национальной языковой культуре и стилистических особенностях узбекского языка. В заключение отмечается, что сохранение национальной самобытности языка при его адаптации к современным условиям, научная стандартизация новой терминологии и укрепление статуса государственного языка являются важными направлениями дальнейшего развития.

Ключевые слова: глобализация, узбекский язык, развитие языка, государственный язык, лексикология, терминология, языковая политика, национальные ценности, коммуникация, культура речи.

Abstract. This article examines the development of the Uzbek language in the context of globalization and analyzes the internal and external factors influencing its current evolution. The relevance of the study is determined by the growing impact of global cultural, economic, and information exchange, which has significantly affected the vocabulary, functional diversity, and communicative role of the Uzbek language. The main objective of the research is to identify both the positive and negative effects of globalization on the development of Uzbek, evaluate current linguistic trends, and explore future prospects for preserving and strengthening the national language. The study employs descriptive, comparative, semantic, and analytical research methods. In addition, scientific literature, legal documents, and language units frequently used in contemporary media were analyzed to assess ongoing linguistic changes. The findings indicate that globalization has contributed to the enrichment of the Uzbek vocabulary, the expansion of modern terminology, and the promotion of international academic and cultural cooperation. At the same time, excessive borrowing of foreign words and the weakening of literary language norms may negatively affect the stylistic richness and national identity of the Uzbek language. The study concludes that preserving the linguistic heritage of Uzbek while adapting it to modern global demands requires systematic language planning, scientific standardization of new terminology, and continuous efforts to strengthen the social status and practical use of the state language in all spheres of public life.

Keywords: globalization, Uzbek language, language development, state language, lexicology, terminology, language policy, national identity, communication, language culture.

Kirish. Bugungi kunda globallashuv dunyoning barcha mamlakatlari hayotiga chuqur kirib bormoqda. Iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, texnologik va madaniy aloqalarning kengayishi natijasida xalqlar o'rtasidagi muloqot yanada

faollashmoqda. Bu jarayon, avvalo, tillarning rivojlanishiga, ularning lugʻat tarkibi, uslubiy imkoniyatlari va qoʻllanish doirasiga sezilarli taʼsir koʻrsatmoqda. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi, internet tarmogʻining ommalashuvi hamda xalqaro hamkorlikning kengayishi natijasida oʻzbek tili ham yangi taraqqiyot bosqichiga qadam qoʻydi. Shu bilan birga, globallashuv tilning boyishi uchun imkoniyat yaratishi bilan bir qatorda, uning milliy xususiyatlarini saqlab qolish masalasini ham dolzarb muammoga aylantirmoqda.

Oʻzbek tili Oʻzbekiston Respublikasining davlat tili sifatida mamlakatning siyosiy, ijtimoiy va madaniy hayotida muhim oʻrin egallaydi. Soʻnggi yillarda davlat tilining nufuzini oshirish, uning xalqaro maydondagi mavqeini mustahkamlash hamda ilm-fan va texnologiya sohalarida qoʻllanish imkoniyatlarini kengaytirish boʻyicha keng koʻlamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Shunga qaramay, globallashuv taʼsirida xorijiy tillardan kirib kelayotgan yangi soʻz va atamalar sonining ortishi, ayrim hollarda ularning meʼyordan ortiq qoʻllanilishi, adabiy til meʼyorlariga rioya qilinmasligi kabi holatlar kuzatilmoqda. Bunday vaziyat oʻzbek tilining rivojlanish tendensiyalarini ilmiy asosda oʻrganish zaruratini yuzaga keltiradi.

Mazkur tadqiqotning dolzarbligi aynan globallashuv sharoitida oʻzbek tilida yuz berayotgan oʻzgarishlarni tahlil qilish, til taraqqiyotiga taʼsir etuvchi omillarni aniqlash hamda milliy tilni zamonaviy ehtiyojlarga mos ravishda rivojlantirish masalalarini yoritish bilan belgilanadi. Tilning rivojlanishi tabiiy jarayon boʻlsa-da, bu jarayon milliy tilning oʻziga xos xususiyatlarini saqlagan holda amalga oshirilishi muhimdir. Shu sababli globallashuvning tilga koʻrsatayotgan ijobiy va salbiy taʼsirlarini ilmiy nuqtai nazardan baholash bugungi kun tilshunosligining muhim vazifalaridan biri hisoblanadi.

Tadqiqotning asosiy maqsadi globallashuv sharoitida oʻzbek tilining rivojlanish xususiyatlarini tahlil qilish, til taraqqiyotiga taʼsir etayotgan omillarni aniqlash hamda davlat tilining istiqboldagi rivojlanish yoʻnalishlarini ilmiy asosda yoritishdan iborat.

Ushbu maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar belgilandi: globallashtirish va til taraqqiyoti o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni ilmiy adabiyotlar asosida tahlil qilish; globallashtirish natijasida o'zbek tili lug'at tarkibida yuz berayotgan o'zgarishlarni o'rganish; yangi termin va o'zlashma so'zlarning qo'llanish xususiyatlarini baholash; davlat tilining rivojlanishiga qaratilgan islohotlarning samaradorligini tahlil qilish hamda o'zbek tilining xalqaro maydondagi mavqeiini mustahkamlash yuzasidan ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqish.

Tadqiqotning ilmiy yangiligi shundaki, unda globallashtirishning o'zbek tiliga ta'siri zamonaviy ijtimoiy-lingvistik jarayonlar bilan uzviy bog'liq holda kompleks tarzda tahlil qilindi. Tadqiqot davomida til taraqqiyotidagi ijobiy va salbiy tendensiyalar tizimli ravishda baholanib, milliy tilning rivojlanishi hamda uning zamonaviy axborot makonidagi o'rnini mustahkamlashga oid ilmiy xulosalar ishlab chiqildi.

Mazkur tadqiqotning amaliy ahamiyati shundaki, unda keltirilgan natija va tavsiyalardan o'zbek tilining rivojlanish strategiyasini takomillashtirishda, terminologiyani me'yorlashtirishda, davlat tiliga oid me'yoriy hujjatlarni ishlab chiqishda hamda oliy ta'lim muassasalarida tilshunoslik, sotsiolingvistika va uslubshunoslik fanlarini o'qitishda foydalanish mumkin. Shuningdek, tadqiqot natijalari ommaviy axborot vositalari, ta'lim tizimi va raqamli platformalarda adabiy til me'yorlariga rioya etishni kuchaytirish hamda o'zbek tilining xalqaro nufuzini yanada oshirishga xizmat qilishi mumkin. Shu jihatdan mazkur tadqiqot globallashtirish davrida davlat tilining barqaror rivojlanishini ta'minlash va uning milliy hamda xalqaro ahamiyatini mustahkamlashga qaratilgan ilmiy-amaliy izlanishlardan biri hisoblanadi.

Adabiyotlar sharhi. Globallashtirish va til taraqqiyoti masalasi zamonaviy tilshunoslikning eng dolzarb yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. XX asr oxiri va XXI asr boshlaridan boshlab dunyo miqyosida iqtisodiy, siyosiy, madaniy va axborot almashinuvining jadallashuvi tillarning rivojlanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatdi. Natijada ko'plab olimlar globallashtirishning milliy tillarga, ularning lug'at tarkibiga,

terminologik tizimiga hamda uslubiy imkoniyatlariga ta'sirini tadqiq eta boshladilar. Olib borilgan ilmiy izlanishlarda globallashuv bir tomondan til taraqqiyotini tezlashtiruvchi omil sifatida baholansa, ikkinchi tomondan milliy tilning o'ziga xos xususiyatlarini saqlab qolish zarurati ham alohida ta'kidlanadi.

O'zbek tilshunosligida globallashuv va til rivoji masalalari bo'yicha bir qator ilmiy tadqiqotlar amalga oshirilgan. N. Mahmudov o'z ilmiy ishlarida adabiy til me'yorlari, nutq madaniyati va davlat tilining rivojlanish masalalarini keng yoritgan. Olimning fikricha, tilning rivojlanishi tabiiy jarayon bo'lsa-da, yangi til birliklarini adabiy til me'yorlari asosida qo'llash muhim ahamiyatga ega. U, ayniqsa, ommaviy axborot vositalari va ta'lim tizimida adabiy til talablariga qat'iy rioya etilishi zarurligini ta'kidlaydi.

A. Nurmonov o'zbek tilining zamonaviy taraqqiyot tendensiyalarini tahlil qilib, globallashuv sharoitida tilning leksik tizimida yuz berayotgan o'zgarishlarga alohida e'tibor qaratadi. Olimning ta'kidlashicha, yangi ijtimoiy va texnologik tushunchalarning paydo bo'lishi natijasida tilning lug'at boyligi kengaymoqda. Shu bilan birga, o'zlashma so'zlarni ilmiy asosda me'yorlashtirish va ularni milliy til tizimiga moslashtirish zarurligi qayd etiladi.

Sh. Rahmatullayev o'zbek tilining leksikologiyasi va izohli lug'atchiligiga oid tadqiqotlarida tilning boyish manbalari, yangi so'zlarning shakllanishi hamda leksik tizimning rivojlanish qonuniyatlarini yoritadi. Uning fikricha, har qanday tilning taraqqiyoti ichki imkoniyatlar bilan bir qatorda tashqi omillar ta'sirida ham amalga oshadi. Biroq yangi birliklarning tilga kirib kelishi adabiy til me'yorlari asosida tartibga solinishi lozim.

A. Hojiyev terminologiya va lug'atshunoslik masalalariga bag'ishlangan tadqiqotlarida globallashuv davrida ilmiy-texnik terminlarning o'zbek tiliga kirib kelish jarayonini tahlil qiladi. Olim yangi terminlarni bevosita o'zlashtirishdan ko'ra, ularning o'zbek tilining fonetik, grammatik va uslubiy xususiyatlariga mos variantlarini yaratish maqsadga muvofiq ekanligini ta'kidlaydi.

So‘nggi yillarda mahalliy tadqiqotchilar tomonidan raqamli texnologiyalar va internetning o‘zbek tiliga ta’siri ham o‘rganila boshlandi. Ular ijtimoiy tarmoqlar, elektron ommaviy axborot vositalari va internet platformalarida yangi so‘zlarning faol qo‘llanilishi til taraqqiyotiga ijobiy ta’sir ko‘rsatayotganini, biroq ayrim hollarda adabiy til me’yorlarining buzilishiga ham sabab bo‘layotganini qayd etadilar.

Xorijiy tilshunoslikda globallashuv va til rivojiga oid ilmiy tadqiqotlar ancha keng qamrovli hisoblanadi. David Crystal o‘zining English as a Global Language asarida globallashuvning tillarga ta’sirini tahlil qilib, xalqaro muloqotning kengayishi natijasida tillar o‘rtasidagi o‘zaro ta’sir kuchayganini ta’kidlaydi. Olimning fikricha, globallashuv tillarning yo‘qolishiga emas, balki ularning yangi sharoitga moslashishiga ham xizmat qilishi mumkin.

David Graddol globallashuv jarayonida ingliz tilining xalqaro mavqeini tahlil qilar ekan, boshqa milliy tillarning ham zamonaviy texnologiyalar va ilm-fan rivoji bilan birgalikda takomillashishi zarurligini ta’kidlaydi. Uning fikricha, har bir davlat o‘z milliy tilining raqamli makondagi imkoniyatlarini kengaytirishga alohida e’tibor qaratishi lozim.

Joshua Fishman til siyosati va milliy tillarni saqlash masalalarini o‘rganib, globallashuv sharoitida davlat tilining maqomini mustahkamlash muhim vazifa ekanligini asoslaydi. U tilning rivojlanishi faqat lingvistik omillarga emas, balki davlat siyosati, ta’lim tizimi va jamiyatning tilga bo‘lgan munosabatiga ham bog‘liqligini qayd etadi.

Jan Blommaert globallashuvni sotsiolingvistik nuqtai nazardan tahlil qilib, zamonaviy kommunikatsiya vositalari tillarning funksional imkoniyatlarini kengaytirayotganini ko‘rsatadi. Shu bilan birga, u ayrim kichik tillar va lahjalar global axborot oqimi ta’sirida cheklanishi mumkinligini ham ta’kidlaydi.

Manfred Görlach esa Yevropa tillaridagi o‘zlashma so‘zlar va xalqaro terminlarning shakllanishini o‘rganib, globallashuv yangi leksik birliklarning paydo bo‘lishiga asosiy omillardan biri ekanligini ilmiy jihatdan asoslab bergan.

Mahalliy va xorijiy tadqiqotlarni qiyosiy tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, ularning umumiy jihati globallashuvning til taraqqiyotiga kuchli ta'sir ko'rsatishini e'tirof etishidir. Har ikkala yo'nalishdagi olimlar ham yangi terminlar, o'zlashma so'zlar va axborot texnologiyalarining rivojlanishi tilning lug'at boyligini kengaytirayotganini qayd etadilar. Shuningdek, ular davlat tilining me'yorlarini saqlash, yangi birliklarni ilmiy asosda me'yorlashtirish va til madaniyatini rivojlantirish zarurligini ta'kidlaydilar.

Biroq ayrim farqli jihatlar ham mavjud. Mahalliy olimlar asosan o'zbek tilining adabiy me'yorlari, terminologiyasi va davlat tili sifatidagi mavqeini mustahkamlash masalalariga e'tibor qaratgan bo'lsalar, xorijiy tadqiqotchilar globallashuvni ko'proq sotsiolingvistika, til siyosati, raqamli kommunikatsiya va xalqaro til aloqalari nuqtai nazaridan tahlil qilganlar. Xorijiy tadqiqotlarda tilning global axborot makonidagi o'рни va texnologik rivojlanish bilan bog'liq jihatlar kengroq yoritilgan.

Shunday qilib, mavjud ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, globallashuv va til taraqqiyoti masalalari xalqaro hamda mahalliy miqyosda keng o'rganilgan. Biroq globallashuvning o'zbek tili rivojiga ko'rsatayotgan ta'siri, xususan, zamonaviy axborot texnologiyalari, ijtimoiy tarmoqlar va xalqaro kommunikatsiya sharoitida o'zbek tilining rivojlanish tendensiyalari kompleks tarzda yetarli darajada tadqiq etilmagan. Aynan ushbu tadqiqot ana shu ilmiy bo'shliqni to'ldirishga qaratilgan.

Natijalar va muhokama. Mazkur tadqiqot davomida globallashuvning o'zbek tili rivojiga ko'rsatayotgan ta'siri ilmiy adabiyotlar, ommaviy axborot vositalari, internet saytlari va ijtimoiy tarmoqlarda qo'llanilayotgan til birliklari asosida tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, globallashuv o'zbek tilining rivojlanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Bu ta'sir ayrim holatlarda ijobiy bo'lsa, ayrim vaziyatlarda salbiy oqibatlarni ham yuzaga keltirmoqda.

Tahlillar natijasida aniqlanishicha, globallashuv tufayli o'zbek tilining lug'at tarkibi yangi so'z va atamalar bilan boyib bormoqda. Ayniqsa, axborot

texnologiyalari, iqtisodiyot, fan va ta'lim sohalarida xalqaro terminlarning keng qo'llanilishi kuzatilmoqda. Masalan, "onlayn", "platforma", "marketing", "startup", "blogger", "podkast", "raqamlashtirish", "sun'iy intellekt" kabi atamalar bugungi kunda kundalik nutq va ilmiy uslubning ajralmas qismiga aylanib bormoqda. Ushbu terminlar zamonaviy tushunchalarni ifodalashda qulaylik yaratmoqda hamda xalqaro ilmiy hamkorlikni rivojlantirishga xizmat qilmoqda.

Shu bilan birga, tadqiqot davomida ayrim xorijiy so'zlarning me'yordan ortiq qo'llanilishi ham kuzatildi. Masalan, o'zbek tilida muqobili mavjud bo'lgan "meeting", "deadline", "discount", "office" kabi so'zlar ko'pincha asl shaklida ishlatilmoqda. Aslida esa ularning o'rnida "yig'ilish", "muddat", "chegirma", "idora" kabi o'zbekcha variantlardan foydalanish mumkin. Bunday holatlar ayrim hollarda adabiy til me'yorlarining buzilishiga va milliy tilning uslubiy xususiyatlarining zaiflashishiga olib kelishi mumkin.

Tadqiqot natijalari ommaviy axborot vositalari va ijtimoiy tarmoqlarda ingliz tilidan kirib kelgan so'zlarning qo'llanish darajasi tobora ortib borayotganini ham ko'rsatdi. Ayniqsa, yoshlar nutqida "like bosish", "post joylash", "story qo'yish", "follow qilish", "chat qilish" kabi aralash iboralar keng tarqalgan. Bunday birliklar muloqotni tezlashtirsa-da, ular adabiy til talablariga to'liq mos kelmaydi. Natijada so'zlashuv nutqida xorijiy va o'zbekcha birliklarning aralash qo'llanilishi kuzatilmoqda.

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, globallashtirishning ijobiy tomonlari ham salmoqli hisoblanadi. Birinchidan, o'zbek tilining lug'at boyligi kengaymoqda. Ikkinchidan, ilmiy va texnik terminlar tizimi takomillashmoqda. Uchinchidan, xalqaro ilmiy hamkorlik rivojlanib, xorijiy tajribalarni o'zlashtirish imkoniyatlari ortmoqda. Bundan tashqari, raqamli texnologiyalar rivojlanishi natijasida o'zbek tilining internetdagi qo'llanish doirasi kengaymoqda.

Biroq salbiy jihatlar ham mavjud. Ayrim xorijiy terminlarning haddan tashqari ko'p ishlatilishi o'zbek tilining milliy xususiyatlariga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Ba'zi internet nashrlari va ijtimoiy tarmoqlarda adabiy til me'yorlariga

amal qilinmasligi, qisqartmalar va xorijiy iboralarning ortiqcha qo'llanilishi kuzatilmoqda. Bu holat, ayniqsa, yosh avlod nutqida yaqqol namoyon bo'lmoqda.

Tadqiqot natijalari mahalliy olimlar qarashlari bilan ham mos keladi. Jumladan, N. Mahmudov adabiy til me'yorlarini saqlash va yangi terminlarni ilmiy asosda qo'llash zarurligini ta'kidlagan. A. Nurmonov esa o'zbek tilining rivojlanishida yangi terminlarning o'рни muhim ekanligini, biroq ularni milliy til qonuniyatlariga moslashtirish lozimligini qayd etgan. Tadqiqot davomida olingan natijalar ushbu fikrlarni tasdiqladi.

Xorijiy olimlar, xususan David Crystal globallashuv tillarning rivojlanishiga xizmat qilishini, biroq har bir xalq o'z milliy tilini asrab-avaylashi kerakligini ta'kidlaydi. Joshua Fishman esa davlat tilining rivojlanishi davlat siyosati, ta'lim tizimi va jamiyatning tilga bo'lgan munosabatiga bog'liq ekanligini qayd etadi. Tadqiqot natijalari ushbu ilmiy qarashlar bilan hamohang ekanligi aniqlandi.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari globallashuv o'zbek tilining rivojlanishiga yangi imkoniyatlar yaratayotganini ko'rsatdi. Tilning lug'at boyligi kengaymoqda, zamonaviy terminlar shakllanmoqda va xalqaro muloqot rivojlanmoqda. Shu bilan birga, adabiy til me'yorlarini saqlash, xorijiy terminlardan o'rinli foydalanish va ularning o'zbekcha muqobillarini yaratish muhim vazifa bo'lib qolmoqda. Shuning uchun til siyosatini izchil davom ettirish, terminologiya sohasidagi ilmiy tadqiqotlarni rivojlantirish hamda ommaviy axborot vositalarida adabiy til me'yorlariga rioya etishni kuchaytirish globallashuv sharoitida o'zbek tilining barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

Xulosa. Mazkur tadqiqotda globallashuv sharoitida o'zbek tilining rivojlanish jarayonlari tahlil qilindi hamda globallashuvning til taraqqiyotiga ko'rsatayotgan ijobiy va salbiy ta'sirlari ilmiy jihatdan baholandi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, globallashuv o'zbek tilining lug'at boyligini kengaytirish, yangi terminlarning shakllanishi, xalqaro ilmiy va madaniy aloqalarning rivojlanishi hamda zamonaviy axborot texnologiyalarining til hayotiga kirib kelishida muhim omil hisoblanadi. Shu bilan birga, xorijiy so'zlarning me'yordan ortiq qo'llanilishi,

adabiy til me'yorlariga rioya qilinmasligi va ayrim milliy til xususiyatlarining zaiflashishi kabi muammolar ham mavjudligi aniqlandi.

Tadqiqot davomida mahalliy va xorijiy olimlarning ilmiy qarashlari qiyosiy tahlil qilinib, ularning asosiy xulosalari o'zaro taqqoslandi. Olingan natijalar shuni ko'rsatdiki, globallashuv til rivojiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi bilan birga, milliy tilning o'ziga xosligini saqlash ham muhim ahamiyatga ega. O'zbek tilining zamonaviy rivojlanishi yangi terminlarni ilmiy asosda me'yorlashtirish, ularni adabiy til talablariga moslashtirish hamda davlat tilining nufuzini mustahkamlash bilan chambarchas bog'liq.

Tadqiqotning ilmiy yangiligi shundaki, unda globallashuvning o'zbek tiliga ta'siri zamonaviy tilshunoslik nuqtai nazaridan kompleks tarzda tahlil qilindi. Shuningdek, til taraqqiyotida kuzatilayotgan asosiy tendensiyalar aniqlanib, ularning o'zbek tilining lug'at tarkibi, terminologiyasi va nutq madaniyatiga ta'siri baholandi. Bu esa globallashuv va til rivoji o'rtasidagi bog'liqlikni yanada chuqurroq yoritishga xizmat qiladi.

Tadqiqot natijalaridan davlat tili siyosatini takomillashtirishda, terminologiya tizimini rivojlantirishda, ommaviy axborot vositalari va ta'lim muassasalarida adabiy til me'yorlariga rioya etishni kuchaytirishda foydalanish mumkin. Shuningdek, ilmiy va rasmiy matnlarda o'zbek tilining me'yoriy imkoniyatlaridan kengroq foydalanish, xorijiy terminlarning o'zbekcha muqobillarini yaratish va ularni amaliyotga joriy etish maqsadga muvofiqdir.

Kelgusidagi tadqiqotlarda globallashuvning o'zbek tilining fonetik, grammatik va uslubiy tizimiga ta'sirini yanada chuqurroq o'rganish, raqamli kommunikatsiya va ijtimoiy tarmoqlarda tilning qo'llanish xususiyatlarini tahlil qilish hamda sun'iy intellekt va tabiiy tilni qayta ishlash texnologiyalarining o'zbek tili rivojiga ta'sirini ilmiy asosda tadqiq etish muhim yo'nalishlardan biri bo'lib qoladi. Bu kabi tadqiqotlar o'zbek tilining globallashuv sharoitidagi barqaror rivojlanishini ta'minlash va uning xalqaro nufuzini yanada oshirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Blommaert, J. (2010). The Sociolinguistics of Globalization. Cambridge University Press.
2. Crystal, D. (2019). The Cambridge Encyclopedia of the English Language (3rd ed.). Cambridge University Press.
3. Crystal, D. (2003). English as a Global Language (2nd ed.). Cambridge University Press.
4. Fishman, J. A. (1991). Reversing Language Shift: Theoretical and Empirical Foundations of Assistance to Threatened Languages. Multilingual Matters.
5. Graddol, D. (2006). English Next. British Council.
6. Görlach, M. (2003). English Words Abroad. John Benjamins Publishing Company.
7. Phillipson, R. (2009). Linguistic Imperialism Continued. Routledge.
8. UNESCO. (2023). Global Education Monitoring Report 2023. UNESCO Publishing.
9. Rahmatullayev, Sh. (2019). Hozirgi o'zbek adabiy tili. Toshkent: Universitet nashriyoti.
10. Hojiyev, A. (2020). O'zbek tili sinonimlarining izohli lug'ati. Toshkent: O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi.
11. Nurmonov, A. (2021). O'zbek tilshunosligi nazariyasi. Toshkent: Yangi asr avlodi.
12. Mahmudov, N. (2022). Til va nutq madaniyati. Toshkent: Ma'naviyat.
13. Yo'ldoshev, B. (2021). O'zbek tili uslubiyati. Toshkent: Fan.
14. Rasulov, R. (2020). Leksikologiya va semasiologiya asoslari. Toshkent: O'qituvchi.
15. O'zbekiston Respublikasi. (2020). "Davlat tili haqida"gi Qonun (yangi tahrir). Toshkent.
16. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. (2019). O'zbek tilining davlat tili sifatidagi nufuzi va mavqeini tubdan oshirish chora-tadbirlari to'g'risida. PF-5850-son Farmon.

17. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. (2021). Davlat tilini rivojlantirish dasturi. Toshkent.
18. O‘zbek tili va adabiyoti jurnali. (2023). Globallashuv sharoitida davlat tilining rivojlanish masalalari, 4(2), 35–46.
19. Filologiya masalalari. (2022). Zamonaviy o‘zbek tilida terminologik yangilanish jarayonlari, 3(1), 52–63.
20. Journal of Language and Linguistic Studies. (2023). Globalization and Language Development in Multilingual Societies, 19(2), 415–430.